

УДК УДК 316.73 (477)

Цитування:

Комар В. О. Інституціональне поле розвитку культури та мистецтв України. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал.* 2021. № 2. С. 84-92.

Komar V. (2021). Institutional Field of State Development of Culture and Arts in Ukraine. *National Academy of Culture and Arts Management Herald: Science journal*, 2, 84-92. [in Ukrainian].

Комар Володимир Олександрович,

старший викладач, керівник

навчальної студії звукозапису

Національної академії керівних кадрів

культури і мистецтв

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2491-3555>

vkomar@dakkkim.edu.ua

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ПОЛЕ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ ТА МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

Мета роботи – дати характеристику сучасного середовища управління та розвитку культури та мистецтв у системі культурно-креативних індустрій в Україні. **Методологія** полягає в застосуванні описового методу, дефінітивного аналізу, функціонального аналізу, формалізації в процесі дослідження державного поля управління та розвитку сектору культури та мистецтв в Україні. **Наукова новизна** являє собою аналіз інституціонального поля розвитку вітчизняної культури та мистецтв в аспектах державного управління, закладів вищої освіти (ЗВО) в означених галузях та державних каналах інформаційної комунікації. **Висновки.** Ефективна організація державного управління інституціональним полем розвитку національних форм культурної та мистецької взаємодії – необхідність української культури в процесі її цивілізаційного розвитку. Основними аспектами розвитку й підтримки культури та мистецтв з боку діяльності державних інституцій ми вважаємо координацію засобів системи державного управління в галузі культури та мистецтв, ЗВО в галузях культури та мистецтв, та інформаційних масових комунікаційних каналів ретрансляції, що належать державі. Національна мистецька, культурно-мистецька, мистецько-технологічна, наукова, освітня, культурно та інтелектуально-креативно спроможна частина людського капіталу, задіяна у системах державного мистецького і культурного виробництва (МіКВ), включаючи організації державного управління в галузях культурно-креативних індустрій, повинна сприяти організації національних мистецьких та культурних платформ взаємодії на основі комунікаційної співпраці груп МіКВ, а також всебічній ретрансляції найкращих з вироблених мистецькими об'єднаннями товарів МіКВ державними інформаційними, комунікаційними, освітніми, мистецькими матеріальними й нематеріальними засобами. Державі необхідно об'єднати зусилля фахівців даного сектору в полі інституціональної комунікаційної культурно-мистецької взаємодії, сприяти формуванню баз практичного виробництва національного МіКВ усіх галузей сектору культурних та креативних індустрій України.

Ключові слова: інституціональне поле, культура та мистецтво, заклади вищої освіти в Україні, державні комунікаційні інформаційні канали.

Komar Volodymyr, senior lecturer, supervisor of training recording studio, National Academy of Culture and Arts Management

Institutional Field of National Development of Culture and Arts in Ukraine

The purpose of the article is to give a review of the current environment of management and the development of culture and arts in the system of cultural and creative industries in Ukraine. **The methodology** of research is the application of the descriptive method and definitive analysis, functional analysis, formal characterization in the process of research regarding the national field of management and development of culture and arts segment in Ukraine. The scientific novelty is the analysis of the institutional field of national development of culture and arts in Ukraine. **The scientific novelty** is an analysis of the institutional field of development of national culture and art in the aspects of public administration, institutions of higher education (HEI) in the indicated areas, and government mass media channels. **Conclusions:** Effective organization of national management of institutional field development of national forms of cultural and art interaction – that is the Ukrainian cultural need in the process of its civilizational development. The main aspects of development and support of culture and arts from the government institutions side, in our opinion, are coordination of means of the government management system in the cultural and arts industry, institutions of higher education in culture and arts industries, and mass media broadcasting channels, which are owned by the government. National artistic, cultural-and-artistic, artistic-and-technological, scientific, educational, cultural and intellectual-and-creative capable part of a human capital asset (involved in the systems of the national arts and creative production, including government management organizations in the field of cultural and creative industries) must support the

organization of national arts and cultural platforms of interaction based on communicative cooperation of groups of arts and cultural production, as well as comprehensive rebroadcasting of the best-produced products by unions of arts and cultural production by informative, mass media, arts, educational governmental means (tangible and intangible). The country should unite the efforts of specialists in this sector in the field of institutional communication of cultural-and-arts interaction, should support the formation of bases for the practical production of the national arts and cultural production of all branches of the sector of cultural and creative industries of Ukraine.

Key words: institutional field, culture and arts, institutions of higher education in Ukraine, national media channels (Ukraine).

Актуальність дослідження. На тлі формування громадського суспільства необхідність дослідження державних можливостей в галузях культури та мистецтв, інституціонального поля державного управління сектором культури, наявних державних ресурсів в полі управління та розвитку культури та мистецтв, форм управління, розвитку та взаємодії в державному секторі розвитку культури, а також можливостей комунікаційного сполучення аспектів інституціонального розвитку культури та мистецтв для України в умовах інформаційного, в тому числі культурного та мистецького, протистояння та національної боротьби українського народу за власне самовизначення з країною-агресором. Спостерігається активна міжнародна підтримка проектів розвитку в галузях культури та мистецтв України, та розвиток окремих галузей ККІ. Визначення державними програмами та стратегіями розвитку пріоритетності сектору культурно-креативних індустрій, структура якого включає в себе діяльність відповідних секторів господарювання, включаючи й культуру та мистецтва, продукує потребу дослідження державних ресурсів, що є основними учасниками реалізації державної політики в галузях вітчизняних культури та мистецтв. Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні значна увага управлінців державного сектору, науковців, практиків мистецького і культурного виробництва, приділена інституціональному полю діяльності та розвитку галузей ККІ.

Аналіз досліджень і публікацій. Питанням інституціональної взаємодії присвячені роботи зарубіжних вчених У. Гамільтона, Т. Веблена, М. Дюверже та багатьох ін. Дослідженням інституціонального середовища присвячені праці вітчизняних вчених О. Стрижак., А. Гречко О. Чубарь та ін. Правовим аспектам державного управління присвячені роботи вітчизняних науковців Ю. Битяк В. Гаращук, О. Дьяченко та ін. Теорії масових комунікацій присвячені роботи В. Різуна та ін. Теоретичні аспекти формування поняття «організаційно-

економічний механізм у контексті управління вищим навчальним закладом» досліджені вітчизняною вченою О. Фейчер Робота державних органів управління, національних інформаційних каналів комунікації, ЗВО в галузі культури та мистецтв, представлена в законодачих нормативно-правових актах, звітах, вітчизняних та зарубіжних аналітичних оглядах.

Мета роботи: виявлення основних аспектів інституціональної взаємодії державних засобів управління, розвитку та взаємодії в галузях культури та мистецтв в Україні.

Виклад основного матеріалу. Розвиток культурно-креативних індустрій, креативної економіки в Україні передбачає здатність створити комунікації, що забезпечать взаємодію та оптимальний симбіоз інтелектуально орієнтованого людського капіталу, покращить взаємодію в системі освіти, продукує сталий інституціональний розвиток культури та поля її господарської діяльності, інтенсифікує використання новітніх технологій, точної інженерії та цифрового виробництва, а в системі державного управління в галузі культури та мистецтв забезпечить поширення загальної національної самоідентифікації через взаємодію інституцій в галузях культури та мистецтв, збереження та розвитку матеріальної та нематеріальної культурної спадщини, культурний та ціннісний розвиток масової культури в Україні. Вирішення означених питань ставить перед українським суспільством завдання до вирішення ряду питань економічного, комунікаційного, мотиваційно-особистісного, економічного, організаційного, інноваційно-технологічного та креативного характеру.

Розглянемо дефініцію поняття «інституціоналізм». Як відомо, термін «інституціоналізм» вперше використав на початку ХХ століття американський учений економіст У. Гамільтон [1, 309-318] у 1919 році, проте початок даного напрямку діяльності світове наукове співтовариство вважає видання монографії «Теорія ледачого класу»

Т. Веблена в 1899 р [2]. Перша половина ХХ століття ознаменована значним розвитком та розповсюдженням інституційного підходу в англо-американській науці, наслідком чого була поява цілого ряду досліджень, серед яких праця «Соціальні інститути» Дж. Хертцлера (1929 р.) та його ж дослідження «Американські соціальні інститути» (1961 р.), «Інститути» У. Гамільтона (1932 р.), «Сучасні американські інститути» Ф. Чепіна (1935 р.), «Соціальні інститути» Л. Балларда (1936 р.), «Соціальні інститути» Г. Барнза (1942 р.), «Головні соціальні інститути» К. Панунзіо (1946 р.), «Інститути суспільства» Дж. Фейблмана (1956 р.) [3, 645]. Дослідженням розвитку інституційного середовища займалися багато представників «старого» інституціоналізму: Дж. Коммонс – в основу інституціонального аналізу покладає позаекономічні інституції, зокрема, юридичні та правові норми: «інституціональна економіка», економіка «регульованого капіталізму»; В. К. Мітчелл – зразки й норми поведінки формують певний інституційний порядок – (від англ. institutional order), «теорія циклу» – створення «безкризового циклу» на основі регулювання динаміки економічних циклів з боку держави. Слід відзначити й представників «нового» інституціоналізму, або неінституціоналізму (А. А. Аузан, Л. Девіс, Р. Коуз, О. Уільмсон, Д. Норт, П. Рао), що розглядали інституційне середовище як «сукупність основоположних політичних, соціальних і правових базових правил, які утворюють базис для виробництва, обміну і розподілу» [4, 27; 5, 117]. Поширення інституціональних підходів державного управління та розвитку широко розповсюджене в різних формах організації систем господарювання, сегментах економіки, соціальних, політичних, морально-етичних, мистецьких та культурних видах взаємодії.

Термін «інституціоналізм» походить від латинського institutio – вказівка, повчання, книжка, наука; institutio – образ дії, звичай, напрям; institutio – установа, структура; institutions – від англійського призначення, Institutional – інституціональний, організаційний. Інституціоналізм як метод дослідження - напрям в науці, який пропонує здійснювати вивчення проблем економіки з допомогою інших інституцій соціальних, політичних, культурних (звичаєвих, семіотичних, практичних, мистецьких), відтворення яких забезпечується у відповідних суспільних інститутах.

Накуовець О. О. Стрижак зазначає, що «інституціональне середовище – це сукупність формальних та неформальних соціальних, економічних, політичних та технологічних інститутів, які в сукупності забезпечують функціонування соціально-економічної системи». Нас цікавлять саме соціальні інститути, до яких автор відносить «інститут культури, охорони здоров'я, освіти, суспільні цінності, менталітет, релігія, грамотність, суспільна думка, ідеологія, традиції, мода та ін. [5, 117-118]. Вчений О. Чубарь стверджує, що інституціональне середовище – «це сукупність найважливіших фундаментальних соціальних, правових, політичних, економічних, морально-етичних, культурних правил і норм, що визначають поведінку та взаємовідносини у суспільстві, у тому числі, між суб'єктами господарювання і державою, і повинні бути спрямовані на підвищення ефективності економіки та якості життя населення» [6, 98 – 104]. Саме на межі офіційної та неофіційної діяльності в галузі культури виявляються нові можливості й перспективи розвитку поля інституціональної взаємодії в галузях культури та мистецтв. Підвищення масового рівня культури, ціннісна орієнтація громадянського суспільства, розвиток взаємодії в системі культурно-креативних індустрій, зокрема в галузях культури та мистецтв, продукує потребу розгляду аспектів сучасного інституціонального культурного простору культурної та мистецької взаємодії. Слід зазначити, що постійна комунікація між інституціональним та неінституціональним рівнями культури сприяє змістовому поєднанню різних цінностей, світоглядів, способів життя, їх взаємному розвитку і є необхідною умовою формування нової культурної парадигми.

Ми розглянемо державні складові інституціонального поля управління, взаємодії та розвитку культури та мистецтв в Україні. Досліджуючи означені аспекти, ми виділили: структури державного управління в галузі культурно-креативних індустрій, а саме – в галузях культури та мистецтв; ЗВО, що готують фахівців сфери культури та мистецтв; державні канали інформаційної взаємодії, в якості основних аспектів інституціонального поля мистецької взаємодії в державному секторі. Вчені Ю. Битяк, В. Гаращук, О. Дьяченко та ін., досліджуючи інституціональне поле мистецької та культурної взаємодії в Україні в сфері державного управління в галузях культури та

мистецтв, виділяють наступні аспекти інституціональної взаємодії: державну політику у сфері культури та мистецтв, інституціоналізаційне поле її реалізації (правові, економічні та соціальні гарантії, систему соціального захисту працівників в галузях культури та мистецтв), які на законодавчому рівні визначає Верховна Рада України. Органи виконавчої влади забезпечують реалізацію політики у сфері культури; здійснюють за участю громадських об'єднань розробку державних програм розвитку культури та їх фінансування; створюють умови для відродження і розвитку культури та мистецтв української нації, культур національних меншин, які проживають на території України. Управлінська діяльність у сфері культури здійснюється системою органів виконавчої влади, кожен з яких реалізує свою компетенцію на окремих ділянках культурного будівництва: безпосередньо мистецького і культурного виробництва (МіКВ), телебачення і радіомовлення, кінематографії, друкарської справи та ін [7, 456-450]. У свою чергу, місцеві органи управління в галузях культури та мистецтв входять до відповідних державних адміністрацій і створюють необхідні умови для культурного розвитку громадян, керують закладами, підприємствами і організаціями культури [8]. До об'єктів поля інституціональної взаємодії в галузях культури та мистецтв слід віднести: 1) театральне, сценічне, музичне, хореографічне, образотворче, декоративно-прикладне, естрадне і циркове мистецтво; 2) концертні організації, музеї, бібліотеки, заклади культури клубного типу, та ін.; 3) засоби та організації аудіо-візуального виробництва (кінематографію; телебачення і радіомовлення; 4) видавничу справу, поліграфію і торгівлю книгами. Державне управління в галузях культури та мистецтв направлена на менеджмент підприємств, організацій, установ та закладів в галузях культури та мистецтв; організацію створення, розповсюдження і популяризації творів культури та мистецтв (товарів мистецького та культурного виробництва, далі – МіКВ); забезпечення розповсюдження інформації вітчизняного виробництва в галузях культури та мистецтв, всебічна популяризація досягнень української та інших культур; збереження та втілення культурних цінностей, підвищення культурного й мистецького рівня населення України; імпліментация громадянських засад та надбання світового співтовариства через культуру та мистецтва; охорону майнових та

немайнових прав товарів МіКВ, пам'яток культури.

Систему державних органів управління культурою складають міністерства культури та інформаційної політики; міністерство культури АРК; управління культури обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій; відділи культури місцевих державних адміністрацій ОТГ; підвідомчі їм театри, концертні організації, художні колективи, цирки, бібліотеки, музеї, ЗККТ та інші сценічно-видовищні організації та заклади культури; спеціальні навчальні заклади культури і мистецтва, музичні та художні школи. Уповноваженим органом управління державним телебаченням і радіомовленням України є Державний комітет інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України [9]. В свою чергу, операційну систему інститутцій міністерства культури та інформаційної політики України являють собою заклади вищої мистецької освіти, театри, циркові заклади, музичні заклади, бібліотеки, музеї, обласні центри народної творчості, заповідники, кіностудії, національні творчі спілки, ДУ «Всеукраїнський центр вишивки та килимарства», Український інститут книги, Український культурний фонд, Український центр культурних досліджень, Український державний інститут культурної спадщини та інші інституції. Отже, в Україні існує розвинута система державного управління в галузях культури та мистецтв.

Звернемось до джерел масового розповсюдження інформації, якими є масові комунікації (МК), в контексті нашого дослідження розглядаючи їх як соціальну систему інформаційної взаємодії, функціонування інформаційних каналів комунікації та інформаційної системи пропаганди чи розвитку суспільства. МК під впливом політичної системи само коригується та видозмінюється. Основні позиції теорій, пов'язаних із розвитком масових комунікацій, об'єднані в комплексній теорії Деніса Мак Квейна (1935–2017). Згідно її постулатів, масові комунікації є каналом ретрансляції накопиченого в суспільстві досвіду (будь-якого); індикатором та відображувачем суспільних подій, інформаційним фільтром (з різних причин), орієнтиром; каналом інформації, інтерпретації, формування узагальненої думки про процеси, осіб, предмети, та явища об'єктивної дійсності; індикатором значимості подій; майданчиком для квазіінформативного обміну інформацією.

Масові інформаційні канали є інституційним комунікаційно-технологічним утворенням, що є майданчиком для суспільного освітлення подій, місцем обговорення, джерелом ретрансляції й розвитку культури та мистецтв, генератором соціально-ціннісних орієнтирів, сприяє розвитку й комунікації більшості соціальних груп та інституцій, та є інформаційно-управлінським ресурсом влади [10, 216]. Отже, масові інформаційні комунікації є основним ресурсом для розповсюдження інформації, товарів аудіовізуального виробництва, ретрансляції надбань культури та мистецтв, формою реалізації товарів МіКВ, і являють собою комплекс засобів інформаційної ретрансляції, що належать державі.

Далі будуть розглянуті державні інформаційні потужності інформаційної ретрансляції. Національна суспільна телерадіокомпанія України (НСТУ, НТКУ), або UA: Суспільне мовлення та Суспільне (англ. UA: PBC)[11] — український суспільний інформаційний канал телерадіомовлення, що об'єднує українські телеканали та радіостанції державного значення з початку формування систем телевізійної та радіотрансляції в Україні. НСТУ веде трансляцію на двох загальнонаціональних телеканалах UA: ПЕРШИЙ та UA: КУЛЬТУРА, також на трьох загальнонаціональних радіоканалах UA: Українське радіо, UA: Радіо Промінь та UA: Радіо Культура, а також на 24 регіональних телевізійних і радіоканалах. Також серед інформаційних каналів НСТУ також слід відзначити інформаційний сайт Суспільне/Новини, який згідно звіту з моніторингу дотримання професійних стандартів в онлайн-медіа (укладений ГО «Інститут масової інформації» (ІМІ) [12], у 2020 році очолив список найкращих ЗМІ щодо дотримання професійних стандартів. Згідно з матеріалами звіту, 98,5% матеріалів на даному інформаційному каналі не містили порушень професійних стандартів журналістики.

За формою організації НСТУ є публічним акціонерним товариством[13], 100 % акцій якого знаходяться у державній власності. Її статус регулюється Законом України «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України»[14], що був прийнятий 17 квітня 2014 року. Згідно редакційного статуту ПАТ «НСТУ», фінансування НСТУ здійснюється із Державного бюджету України, місцевих бюджетів, абонентської плати та інших не заборонених законодавством джерел,

надходжень. Державні органи управління не мають права втручатися в програмну політику компанії [15]. Телеканали «Культура» і «UA: Перший», що почали відтворення контенту через супутникові технології, мережі цифрового ефірного телебачення (трансляція телеканалу доступна на 6 каналі мультиплексу «МХ-1» цифрової ефірної мережі DVB-T2), фактично є найбільш значимими ресурсами держави в аспекті масових національних інформаційних комунікаційних каналів. Слід відзначити високу фахову професійність персоналу, якість контенту, що транслюється, об'єктивність, своєчасність інформаційного наповнення даного трансляційного державного ресурсу, а головне – інформаційну незалежність. За рахунок діяльності НСТУ реалізується доступ свідомих громадян України до не заангажованої інформації, адже загальновідомо, що в інформаційному, зокрема, телевізійному та радіо комунікаційному просторі України діє ряд приватних медіа холдингів. Не зупиняючись на діяльності даних структур, зазначимо, що в силу приватних інтересів інформація, що дається даними не державними інформаційними ресурсами, подається на відповідних трансляційних медіа каналах в потрібному власникам ресурсу (та іншим зацікавленим особам) світлі. Отже, діяльність державних інформаційних каналів НСТУ є найбільш об'єктивним інформаційним телевізійним та радіо комунікаційним каналом України.

Нові жанри та форми реалізації мистецтв, що виникають в українському культурному та мистецькому просторі, потребують уваги з боку управлінського сегменту в галузі культури та мистецтв, вітчизняного споживача, та управлінців в сфері масових комунікацій та наявних в державі інформаційних каналів. Необхідні системні дії щодо переорієнтації популярного сегменту вітчизняного шоу-бізнесу в бік створення ціннісно-орієнтаційного контенту, адекватний розподіл ринку ККІ в сегменті музичної індустрії, збільшення квот ефірного часу на національних телеканалах і радіостанціях, розвиток взаємодії із вітчизняними митцями професійного рівня, що творять у сегментах ринку, які не належать до популярного (класична музика, народна етнічна та обрядова музика, всі форми рок-музики тощо). На заваді розвитку та інституціональної взаємодії вітчизняного ринку МіКВ стоїть брак та слабка комунікація державних телеканалів з виробниками продукції та послуг в галузі

культури та мистецтв, центрами концентрації культури, в тому числі й ЗВО в галузі культури та мистецтв. Також слід зазначити, що навіть при наявності в містах великої кількості студій з виробництва аудіо-візуального контенту, професійність персоналу та бажання управлінців і бізнес-структур в галузях культури та мистецтв далеко не завжди дозволяє створити продукт, що представляє ринкову, а насамперед культурну, мистецьку, цивілізаційну цінність.

Отже, держава має інформаційно-комунікаційні ресурси, та бере активну участь в формуванні вітчизняного поля мистецької та культурної взаємодії, будучи насправду правдиво інформативним та культурно та мистецьки спрямованим, громадянсько орієнтованим ресурсом України.

Далі ми розглянемо діяльність ЗВО в галузі культури та мистецтв, як одного з основних чинників інституціональної взаємодії в галузях культури та мистецтв, оскільки ЗВО в цій галузі займаються підготовкою управлінців та фахівців галузі. До навчальних проєктів МіКВ ЗВО за напрямом культури та мистецтв належать такі, що доповнюють, закріплюють досягнення навчально виховного процесу й реалізуючи себе через діяльність творчих проєктів, популяризують ці здобутки в якості ретрансляції товарів МіКВ творчих, культурно-креативних та інших проєктів у ЗВО за напрямами культури та мистецтв. Сценічно-концертні та інші заходи, що відбуваються в локальному середовищі ЗВО, мають опосередкований вплив на трансформацію українського середовища культурно-мистецької взаємодії через діяльність сформованих завдяки діяльності в проєктах МіКВ ЗВО митців та інших осіб, задіяних в процесі МіКВ (акторів, виконавців, музикантів, хореографів, режисерсько-постановочного, технічно-мистецького, адміністративно-управлінського персоналу та інших осіб відповідно до технічних завдань МіКВ). До таких творчих заходів слід віднести звітні концерти, концертні виступи творчих колективів ЗВО, велику кількість концертів класів провідних викладачів, сольні концерти кращих студентів, оркестрів, бендів (від англ. – band), ансамблів, колективів, відкриті тематичні заняття, концерти, присвячені популяризації чи вшануванню пам'яті видатних діячів в галузях культури та мистецтв, безпосередній діяльності видатних діячів музичного мистецтва, а також фестивалю, гастрольну, конкурсну

діяльність, реалізацію діяльності мистецьких, творчих, культурних, виробничих студій, творчі вечори, зустрічі, конференції, читання тощо, участь у яких враховується в підсумковому оцінюванні досягнень здобувачів певних фахових спеціальностей, виробничої практики та форм реалізації МіКВ в процесі освіти, включаючи навчальну та поза навчальну площини діяльності. Більшість об'єктів мистецької та культурної освіти мають досвід проведення заходів, мистецьких та культурних проєктів, що представлена в результатах фахової практичної театральної, академічної, естрадної, сценічно-концертної, гастрольної та фестивальної діяльності, аудіо-візуального й іншого цифрового виробництва, режисерсько-постановчих роботах та іншими формами мистецької взаємодії.

Робота кожного ЗВО в напрямках МіКВ, управління та розвитку культури та мистецтв, інших секторів ККІ, заслуговує детального розгляду кожного ЗВО окремо. Серед визнаних практиків МіКВ, управління в галузі культури та мистецтв в столиці України слід зазначити такі організації, як: Національна академія керівних кадрів культури та мистецтв (НАКККіМ), Національна музична академія України ім. Чайковського (НМАУ), Київський національний університет культури та мистецтв (КНУКіМ), Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтв, Київський університет імені Бориса Грінченка, Київський національний університет театру, кіно і телебачення ім. Карпенка-Карого (КНУТКТ), Київський інститут музики ім. Р. М. Глієра, Київський університет культури (КУК), Академія кіно та нових медіа (Інститут екранних мистецтв), Національний університет фізичного виховання і спорту України (НУФВСУ), Європейський університет (ЄУ), Київський міжнародний університет (КиМУ), Таврійський національний університет ім. В. Вернадського (ТНУ), Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» (ВМУРОЛ), Міжрегіональна академія управління персоналом (МАУП), Інститут реклами (ІР) та ін.

Знані регіональні ЗВО, що навчають фахівців в галузях культури та мистецтв: Харківська державна академія дизайну і мистецтв, Харківська державна академія культури (ХДАК), Львівська національна академія мистецтв (ЛНАМ), Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка (ЛНМА), Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової

(ОНМА), Закарпатська академія мистецтв, Луганська державна академія культури і мистецтв (ЛДАКМ), Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки, Донецька державна музична академія ім. С. С. Прокоф'єва (ДонДМА), Харківський національний університет мистецтв ім. І. П. Котляревського (ХНУМ), Житомирський інститут культури і мистецтв (ЖІКМ), Кременецький обласний гуманітарно-педагогічний інститут ім. Тараса Шевченка, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (НУЧК), Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (ПНУ), Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Сумський державний університет (СумДУ), Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка (ТНПУ), Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Університет Короля Данила (в м. Івано-Франківськ), Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (ХНЕУ ім. С. Кузнеця) – менеджмент СКД, та багато інших. Система вищої освіти в Україні повною мірою забезпечена в галузях, до яких ми відносимо сфери в галузях культурно-креативних індустрій, таких як державне управління, телекомунікації, програмування та інші галузі цифрового виробництва, культурологія, мистецтвознавство, педагогіка, документознавство, тощо. Також багато закладів освіти навчають окремим фаховим спеціальностям за напрямками хореографії, музичного мистецтва, менеджменту соціокультурної діяльності та технологіям проведення заходів, аудіо-візуального виробництва тощо.

Як зазначає О. Фейчер, організаційно-економічний механізм управління вищим навчальним закладом відповідно до системного підходу слід розглядати як складну, відкриту, динамічну, здатну до самоорганізації, комплексну систему, що здійснює свою діяльність в відповідних сегментах ринку через призму внутрішнього і зовнішнього управління та має можливість організації розширеного економічного відтворення, прогресивно розвиватися [16, 82-95]. Хочемо зазначити, що у вищій освіті в галузях управління культури та мистецтв, процесах МіКВ всіх рівнів, важливим аспектом діяльності операційної системи ЗВО є не лише комплексність систем виробничого циклу, ефективно управління інтеграцією і

диференціацією виробничих структур, але і показовість, масовість, цінність, мистецька та культурна якість створеного ЗВО товару в процесі МіКВ, спроможність його активної диверсифікації, а також управління каналами розповсюдження даної продукції, використання інструментарію аналітики ринку МіКВ, окремих його сегментів, популярності виробленої продукції, використання усіх інструментів маркетингу, комунікаційних можливостей, партнерства, ефективної взаємодії в державному секторі культури. Слід зазначити, що необхідність секторальної комунікації, в тому числі і для ЗВО, обумовлена становленням та розвитком культурно-креативних індустрій в Україні, та пріоритетністю державних інституцій щодо розвитку означених галузей. У час активного розвитку поля взаємодії в даному секторі економіки, гнучкість системи та розвиток її комунікаційних спроможностей є одними з найважливіших факторів розвитку та ефективної діяльності організації, потреба ж у формуванні інституціонального поля комунікації в галузі культури та мистецтв викликана розвитком національної культури та мистецтв, в тому числі ретрансляції товарів вітчизняного МіКВ, АВВ, до українців та за кордон. Як свідчать результати конкурсу «Євробачення - 2021», українська етнічна музика в поєднанні з сучасними електронними музичними стилями викликає значний інтерес світового співтовариства до товарів МіКВ, що є результатом діяльності проектів української культури та мистецтв. Викликами ЗВО в галузях мистецької освіти є потреба реформування мистецької освіти, слабка комунікаційна, організаційна, нормативно-правова взаємодія митців та мистецько-технологічних структур МіКВ та розповсюдження товарів, відносно низький відсоток застосування цифрових технологій, потреба відповідності економічної сегментизації, актуалізації КВЕД в музичній індустрії та інших сегментах культурно-креативних індустрій, слабка застосування мотиваційних, пільгових програм розвитку мистецтв та культури, концертно-гастрольної діяльності, налагодження питань імпорту/експорту музикита іншої аудіо-візуальної продукції, інших форм цифрової й фізичної взаємодії, відносини в сферах авторських та суміжних прав, другорядність ролі цінностей, етнічних особливостей, просвітництва, громадянських, етично-моральних норм в великій частині спектру товарів МіКВ України. Сучасний ринок

вітчизняного МіКВ має значний потенціал, але потребує уваги наукового, державотворчого (інституціонального), управлінського співтовариства в аспектах МіКВ мистецької, ідеологічної, культурної, формотворчої цінності, способів орієнтації вітчизняних учасників МіКВ, митців та управлінців до особистісного росту, об'єднання педагогічних, наукових, творчих, мистецьких, управлінських, інтелектуальних, культурних, мистецько-технологічних ресурсів на базі ЗВО в галузі культури та мистецтв. Отже, ЗВО в галузях культурної та мистецької освіти є перспективною базою для створення та ефективної господарської діяльності мистецьких центрів: хабів (від англ. hub), коворкінгів (від англ. co-working), творчих лабораторій. Вони також можуть стати центрами комунікації регіональних культурно-креативних кластерів та інших форм інноваційно-креативної діяльності. Одним з основних напрямків розвитку музично-педагогічної освіти в ЗВО є інтеграція навчання з практичною діяльністю. Функціонування ЗВО, а саме мистецька освіта в зв'язку із розширенням форм та можливостей господарювання, потребою держави в кадрах культури та мистецтв, здатних щодня створювати громадянську, мистецьку, наукову, культурну, освітню, практичну, управлінську, мистецько-технологічну цінність та сформувати весь виробничий цикл виробництва, організації, промоції, контролю, аналізу та безпосередньої культурної та мистецької діяльності. Отже, мистецька освіта перебуває на перехідній формотворчій стадії, що часто не відповідає сучасним вимогам ринкового середовища в сегменті ККІ, забезпечення такими необхідним за останні десятиріччя аудіовізуальним, проєкційним, організаційно технічним дообладнанням основних фондів, і стоїть на базі ґрунтового наукового підходу завдяки досвіду поколінь та подвижникам культури, фундаментальним науковим школам, частково чи повністю міжнародній, державній, регіональній, а часом і приватній підтримці усе ж поступово розвивається, пристосовується до ринкових умов та розкриває нові можливості для професіоналізації, комерціалізації та інших форм реалізації вищої мистецької освіти, виховуючи в тому числі спеціалістів, які в перспективі стануть фахівцями та управлінцями сектору культурно-креативних індустрій.

Висновки. Ефективна організація державного управління інституціональним полем розвитку національних форм культурної та мистецької взаємодії – необхідність української культури в процесі її цивілізаційного розвитку. Основними аспектами розвитку й підтримки культури та мистецтв з боку діяльності державних інституцій ми вважаємо координацію засобів системи державного управління в галузі культури та мистецтв, ЗВО в галузях культури та мистецтв, та інформаційних масових комунікаційних каналів ретрансляції, що належать державі. Національна мистецька, культурно-мистецька, мистецько-технологічна, наукова, освітня, культурно та інтелектуально-креативно спроможна частина людського капіталу, задіяна у системах державного мистецького і культурного виробництва (МіКВ), включаючи організації державного управління в галузях культурно-креативних індустрій, повинна сприяти організації національних мистецьких та культурних платформ взаємодії на основі комунікаційної співпраці груп МіКВ, а також всебічній ретрансляції найкращих з вироблених мистецькими об'єднаннями товарів МіКВ державними інформаційними, комунікаційними, освітніми, мистецькими матеріальними й нематеріальними засобами. Державі необхідно об'єднати зусилля фахівців даного сектору в полі інституціональної комунікаційної культурно-мистецької взаємодії, сприяти формуванню баз практичного виробництва національного МіКВ усіх галузей сектору культурних та креативних індустрій України.

Література

1. Hamilton W. H. The Institutional Approach to Economic Theory. *American Economic Review*. 1919. No 9. P. 309 – 318.
2. Veblen T. *The Theory of the Leisure Class: An Economic Study of Institutions*. New York: MacMillan, 1899. 400 p.
3. Дюверже М. Политические институты и конституционное право. Антология мировой политической мысли. / В 5 Т. Зарубежная политическая мысль. XX в.: Нац. обществ. -науч. фонд. Акад. полит. Наук. Семегин и др. М.: Мысль, 1997. Т. 2. С. 645.
4. Стрижак О.О. Теоретичні основи дослідження інституціонального середовища людського розвитку // Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. 2016. №. 4. С. 115-123. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkdp_u_2016_4_19

5. Гречко А. В. Роль інституційного середовища у розвитку національної економіки // Сучасні проблеми економіки та підприємництва. – 2013. – Випуск 11. С.27-33.

6. Чубарь О. Г. Інститути та інституціональне середовище: теоретичні узагальнення засад економічного розвитку // Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка. 2013. Вип. 40, Ч. 3. С. 98 – 104.

7. Адміністративне право України : підручник / кол. авт.: Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.; за ред. Ю. П. Битяка; М-во освіти і науки України. Київ: Юрінком Інтер, 2007. 543 с.

8. Організаційно-правові засади державного управління в галузі культури. URL: <http://studies.in.ua/admin-pravo-shpora/2937-organizacyno-pravov-zasadi-derzhavnogo-upravlnnya-u-galuz-kulturi.html>

9. Кісіль З. Р., Кісіль Р. В. Адміністративне право: навч. посіб. 3-тє вид. К. Алерта ; ЦУЛ, 2011. URL: https://pidru4niki.com/1048030445204/pravo/upravlnnya_kulturoyu

10. Різун В. В. Теорія масової комунікації: підруч. К.: Видавничий центр "Просвіта". 2008. 260 с.

11. Members of the European Broadcasting Union: de L'Union Europeenne de Radio-Television / European Broadcasting Union. 2016. P. 3.

12. UA: PBC celebrates one year anniversary / European Broadcasting Union, 2018

13. Звіт з моніторингу дотримання профстандартів в онлайн-медіа. Друга хвиля моніторингу у 2020 році. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/zvit-z-monitoryngu-dotrymannya-profstandartiv-v-onlajn-media-druga-hvylya-monitoryngu-u-2020-rotsi-i33089>

14. Акціонерне товариство "Національна суспільна телерадіокомпанія України": Редакційний статут ПАТ "НСТУ". URL: https://www.nrada.gov.ua/nstu_documents/redaktsijnij-statut-pat-nstu/

15. Закон України Про Суспільне телебачення і радіомовлення України 1227-VII, редакція 1166-IX. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 27, ст.904. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1227-18#Text>

16. Фейчер О. Теоретичні аспекти формування поняття "організаційно-економічний механізм у контексті управління вищим навчальним закладом. Економіка і менеджмент культури. НАКККіМ. Київ, 2014. С.82-95.

References

1. Hamilton W. H. (1919). The Institutional Approach to Economic Theory. American Economic Review. – 1919. – No 9. – P. 309 – 318.

2. Veblen T. The Theory of the Leisure Class: An Economic Study of Institutions. New York: MacMillan, 1899. – 400 p.

3. Dyuverzhe M. (1997). Political institutions and constitutional law. Anthology of world political thought. Moscow: Mysl', 1997. Vol. 2. P. 645.

4. Strizhak O.O. (2016). Theoretical bases of research of institutional environment of human development. Visnik Kremenchuc'kogo nacional'nogo universitetu imeni Mihajla Ostrograds'kogo, 4, 115-123 [in Ukrainian].

5. Grechko A.V. (2013). The role of the institutional environment in the development of the national economy. Suchasni problemi ekonomiki ta pidpriemnictvo, 11, 27-33 [in Ukrainian].

6. Chubar' O.G. (2013). Institutions and the institutional environment: theoretical generalizations of the principles of economic development. Naukovij visnik Uzhgorods'kogo universitetu. Ekonomika, 40, part 3, 98 -104 [in Ukrainian].

7. Yu. P. Bytyak (Ed.). (2007). Administrative law of Ukraine. col. authors: Yu. P. Bytyak, V.M. Garashchuk, O.V. Dyachenko. Kyiv: Yurinkom Inter, 543 [in Ukrainian].

8. Organizational and legal principles of public administration in the field of culture. Retrieved from <http://studies.in.ua/admin-pravo-shpora/2937-organizacyno-pravov-zasadi-derzhavnogo-upravlnnya-u-galuz-kulturi.html>

9. Kysil' Z. R., Kysil' R. V (2011). Administrative law: textbook. Kyiv: Issue 3. Alerta, CUL. Retrieved from https://pidru4niki.com/1048030445204/pravo/upravlnnya_kulturoyu

10. Rizun V. V. (2008). Theory of mass communication. Kyiv: Vidavnichij centr "Prosvita", 260 [in Ukrainian].

11. Members of the European Broadcasting Union: de L'Union Europeenne de Radio-Television. European Broadcasting Union (2016), part 3.

12. UA: PBC celebrates one year anniversary. European Broadcasting Union, (2018).

13. Report on monitoring compliance with professional standards in online media. The second wave of monitoring in 2020. (2020). Retrieved from <https://imi.org.ua/monitorings/zvit-z-monitoryngu-dotrymannya-profstandartiv-v-onlajn-media-druga-hvylya-monitoryngu-u-2020-rotsi-i33089>

14. Joint-stock company "National Public Television and Radio Company of Ukraine": Editorial charter of PJSC "NSTU". URL: https://www.nrada.gov.ua/nstu_documents/redaktsijnij-statut-pat-nstu/

15. Law of Ukraine On Public Television and Radio Broadcasting of Ukraine 1227-VII, edition 1166-IX. Information of the Verkhovna Rada (VVR), (2014), № 27, p.904 [in Ukrainian].

16. Feycher O. (2014). Theoretical aspects of the formation of the concept of "organizational and economic mechanism in the context of higher education management. Ekonomika i menedzhment kul'turi. Kyiv: NAKKKiM, 82-95.

*Стаття надійшла до редакції 03.03.2021
Отримано після доопрацювання 05.04.2021
Прийнято до друку 09.04.2021*